

Oyun ocuęu Dönemi ve Aile

Yrd. Doç. Dr. Meltem KÜRTÜNCÜ

GİRİŞ

Okul öncesi yıllarını içine alan ilk çocukluk dönemi, çocuğun aktif olarak çevresine yöneldiği, uyarıcılar ile dolu dış dünyayı keşfetmeye çalıştığı, insan yaşamının en temel becerilerinin kazanıldığı bir dönemdir (Yalçın, 2010).

Bu dönemde çocuk çoğunlukla her şeyi kendisi yapmak ister. Çocuğun vücudunu kontrol edebilmesi, deneyimleri, uzun süreli ayrılıkları, başka çocuklarla ve yetişkinlerle birlikte hareket edebilmesi, dil kullanımı, dikkati ve hafızası onu bir sonraki döneme hazırlar. Ebeveynler açısından da önemli bir büyüme sürecidir (Conk, Başbakal, Bal Yılmaz ve Bolışık, 2013).

Büyümeye devam ederken diğer yandan kendisinin ve bedeninin farkına varmaya başlamıştır. Aynı zamanda sosyalleşmeye başlarken, başkalarını keşfetmiş ve onlarla bir takım kurallar çerçevesinde bir araya gelmeye çalışmaktadır (Yalçın, 2010). Üç yaşına gelen çocuğun hayal gücündeki artış dikkat çekicidir. Çizgi filmlere ilgisi artar. Kahramanları olmaya ve onların yaptıklarını taklit etmeye başlarlar. Hayal gücü çok yoğun olduğundan dinlediklerini, duyduklarını abartabilir ve korkabilir (Semerci, 2012). Yine cinsiyet farklılıkları bu dönemde keşfedilir. Bu konuda sorular sormaya başlar. Çocuğu sorduğu sorular yüzünden azarlamak, araştırma girişimlerine engel olmak, çocukta suçluluk duygusunun gelişmesine neden olur (Yalçın, 2010).

Oyun, bu dönem çocuğu için en önemli uğraştır. Büyükler için sadece “oyun” olan bu süreç çocuklar için ciddi bir iş ve gereksinimdir. Çocuklar oyunla duygularını ortaya koyar, becerilerini geliştirir ve öğrenirler (Semerci, 2012).

OYUN DÖNEMİ ÇOCUęUNUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Zihinsel Gelişim Özellikleri

Okul öncesi dönem çocuğunun bilişsel gelişimini en iyi Piaget tarafından açıklanmıştır. Bu dönemdeki çocuk Piaget’in kuramına göre işlem öncesi dönemdedir. Bu düzeyde düşünce mantık dışıdır ve anlık, görünür koşullara son derece bağımlıdır (Gander and Gardiner, 2010; Conk ve ark., 2013). İşlem öncesi düşüncenin tipik özelliği çocukların benmerkezli (egosentrisizm) olmasıdır. Çocukların mutlaka istemli olarak bencil oldukları ya da kendileriyle aşırı derecede ilgili oldukları anlamına gelmez. Benmerkezcilik, daha çok bir şeyi başkasının bakış açısından görme ya da başkasının duygularını ve gereksinimlerini fark etme konusundaki yetersizlik anlamına gelir. Kendi görüşlerinin tek görüş olduğuna inanırlar, çevrelerindeki kenden kendilerinkinden daha farklı bakış açlarına sahip olabileceklerini anlayamazlar. Mantıklı düşünme işlemi henüz gelişmediği için nesnelere görüntülerinin etkisi altında kalırlar. Henüz bilişsel yapıları, korunumu kavrayabilecek düzeye ulaşamamıştır (Çukur, 2011).

İşlem öncesi çocuklar bazen başka çocuklarla alay eder ya da hayvanları incitirler, çünkü karşılarındakinin duyduğu acıyı fark etmezler (Gander and Gardiner, 2010). Bu benmerkezli davranış bu dönemdeki oyun davranışında da görülebilir. İki-dört yaşlarındaki iki ya da üç okul öncesi çocuk birlikte oynadıklarında benmerkezlilikleri tipik olarak paralel oyunla ve ortak monologla sonuçlanır. Paralel oyunda çocukların bireysel amaçları, kuralları ve ilgileri vardır ve çoğu kez başkalarının ne yaptığını görmeyi bile başaramazlar.

lerinin çocukların psikososyal gelişimleri açısından bir farklılaşma yaratıp yaratmadığı incelenmiştir. Ailelerin evde ve okulda çeşitli etkinlikleri sürdürmesine ilişkin davranışlarının, az ortaya çıktığı görülmektedir. Araştırmada ailelerde yaygın olan “öğrenmenin okulda ve öğretmenin sorumluluğunda gerçekleşmesi gerektiği” anlayışının, ev temelli katılım anlayışının yetersiz kalmasında temel etken olduğu düşünülmektedir. Okul ve ailenin işbirliğine dayalı katılımın ise ağırlıklı olarak, ailenin çocuğun gelişimi ve uyumu ile ilgili çeşitli konularda öğretmenden bilgi alması ve öğretmeni bilgilendirmesi şeklinde gerçekleştiği görülmektedir (Gürşimşek, 2003; Keçeli Kaysılı, 2008).

OYUN ÇOCUĞU DÖNEMİ VE HEMŞİRENİN ROLÜ

Oyun döneminde çocuklar biliş, ahlak ve dil gelişiminde ilerlemeler kaydederken, kişilik ve toplumsal davranış yönünde de gelişmelerini sürdürürler. İlk çocukluğun iki gelişimsel görevi tuvalet eğitimini öğrenme, anne baba, kardeşler ve diğer insanlarla duygusal bağ kurmayı öğrenme üzerine odaklanmaktadır. Bunlar ve diğer davranışlar farklı türden aile (çekirdek aile, geniş aile, tek ana babalı aile) ortamlarında toplumsallaşma süreci ile kazanılır. Dolayısıyla ebeveynlerin davranışlarının kabul etme-reddetme ve denetim-özerklik yönlerinden oldukça etkilenmektedir. Ebeveynlerin böylesi durumların farkında olması, çocuklarının birey olduğunu ve onlara hepsi aynıymış gibi davranılmayacağını bilmesi gerekmektedir. Sorumlulukların ve ayrıcalıkların çocuğun bilişsel ve toplumsal düzeyine göre uygun biçimde dağıtılması gerektiği de belirtilmelidir. Çocuk hemşireleri olarak bu konuda, ebeveynler için eğitim programları düzenleyip stratejiler öğretilbilir. Oyun dönemi çocuğu için sağlıklı psikososyal gelişimi sağlayabilir, güvenli ve uyarıcı bir çevrede keşif olanaklarını sağlamanın önemini ebeveynlere anlatarak çocukların girişkenlik ve aktiflik kazanmalarına yardım edebilir.

Sonuç olarak yarının geleceği olan çocuklarımızın sağlığını korumak, geliştirmek, rehabilite etmek için anne-babaların bu yönde eğitilmelerini sağlayacak sosyal projeler geliştirilmeli ve öğretmen yetiştirme işi bunu merkeze alan bir sisteme bağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Your Child at 3 Years. http://www.cdc.gov/ncbddd/actearly/pdf/checklists/checklists_3yr.pdf (Erişim tarihi:20.10.2014).
2. Important Milestones: Your Child at Four Years. http://www.cdc.gov/ncbddd/actearly/pdf/checklists/checklists_4yr.pdf (Erişim tarihi: 20.10.2014).
3. Your Child at 5 Years ‘What Most Children Do at this Age. http://www.cdc.gov/ncbddd/actearly/pdf/checklists/checklists_5yr.pdf (Erişim tarihi: 20.10.2014).
4. Charles CM: *Öğretmenler İçin Piaget İlkeleri*. 2. baskı, Ankara, Anı Yayıncılık, 1999.
5. Conk Z, Başbakkal Z, Bal Yılmaz H, Bolışık B: *Pediyatri Hemşireliği*. Ankara, Akademisyen Kitabevi, 2013, s:80-827.
6. Çalışkan N, Aslander N: Aile içi iletişim ve siber yaşam: Teorik bir çözümleme. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2); 263-277, 2014.
7. Çelebioğlu Morkoç, Aktan Acar E: 4-5 yaş grubu çocuklarına yönelik çok amaçlı erken müdahale programının etkililiğinin belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(5); 1835-1860, 2014.
8. Çukur D: Okulöncesi çocukluk döneminde sağlıklı gelişimi destekleyici dış mekân tasarımı. *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*, 12; 70-76, 2011.
9. Erdil Z: Sosyoekonomik olarak risk altında bulunan çocuklara yönelik erken müdahale programları ve akademik başarı ilişkisi. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 72-78; 2010.
10. Evirgen N: Aile İçeri Örüntülerin Çocukların Algıları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.
11. Gander MJ, Gardiner HW: *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. 7. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi, 2010, s.248.
12. Gülay H: Okul öncesi dönemde akran ilişkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22); 82-93, 2009.
13. Güngörmüş O: *Ana-baba okulu: Baba-çocuk ilişkisi*. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1995.
14. Günindi Y, Yaşa Giren S: Aile kavramının değişim süreci ve okul öncesi dönemde ailenin önemi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31; 349-361, 2011.
15. Gürşimşek I: Okul öncesi eğitime aile katılımı ve psikososyal gelişim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3(1); 125-144, 2003.
16. Keçeli-Kaysılı B: Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1); 69-83, 2008.
17. Ogelman H, Topaloğlu Z: 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1); 241-271, 2014.

18. Oktay A: *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. 4. Baskı, İstanbul, Epsilon Yayınları 2002, s:158-159.
19. Öngider N: Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4); 420-440, 2013.
20. Özdemir O, Güzel Özdemir P, Kadak MT, Nasıroğlu S: Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4);566- 589, 2012.
21. Özer DS, Özer K: *Çocuklarda Motor Gelişim*. 6. Baskı, İstanbul, Nobel Kitabevi, 2009, s:24-151.
22. Özmert E: Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-III: Aile. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 49; 256-273, 2006.
23. Sayıl M: Gelişim psikolojisi dersi ek notu. http://book.ilkadimlar.com/d_pdf_book_psiyolojiya_23597.do (Erişim Tarihi:01.11.2014).
24. Seçer Z, Ogelman H, Önder A, Berengi S: Okul öncesi 5-6 yaş grubu çocukların akran ilişkileri ile annelerinin ebeveynliğe yönelik özyeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3); 1993-2008, 2012.
25. Semerci ZB: *Birlikte Büyütelim Çocuk Ruh Sağlığı 0-12 Yaş*. 7. Basım, İstanbul, Alfa Kitap, 2012, s:41-74.
26. Soysal AŞ, Öktem F, Ergenekon E, Erdoğan E: Doğum türü değişkeninin bağlanma örüntüsü üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 3;75-85, 2000.
27. Stanley M: *Çocuk ve Beceri*. İstanbul, Ekinoks Yayınları, 2014, s:49-73.
28. Törüner E, Büyükgöğeneç L: *Çocuk Sağlığı-Temel Hemşirelik Yaklaşımları*. 1. Basım, Ankara, Göktaş Yayınları, 2012, s:68-72.
29. Tüzün O, Sayar K: Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam Dergisi*, 19(1); 24-39, 2006.
30. Yalçın H: *Çocuk Gelişimi*. 1. Basım, Ankara, Öncü Basımevi, 2010, s:52-236.
31. Yavuzer H, Köknel Ö, Kulaksızoğlu A, Ayhan H: *Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları*. 3. Baskı, İstanbul, Timaş Yayınları, 2011, s:23.
32. Yavuzer H: *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. 12. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2014, s:60-135.